

**UNIVERSITATEA „ AUREL VLAICU ” DIN ARAD
FACULTATEA DE ȘTIINȚE UMANISTE ȘI SOCIALE
ȘCOALA DOCTORALĂ ÎN DOMENIUL FILOLOGIE**

**TEZĂ DE DOCTORAT
ABORDAREA CONTRASTIVĂ A
SUBSTANTIVULUI ÎN LIMBA ROMÂNĂ
ȘI ÎN LIMBA ENGLEZĂ
REZUMAT**

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC

Prof. univ. dr. LIZICA MIHUȚ

DOCTORAND

SIMONA REDEȘ

ARAD

2010

Planul lucrării

Argument

Partea I.

Considerații generale

Capitolul 1. Analiza contrastivă. Realizări și perspective

Capitolul 2. Principiul funcțional în *Gramatica limbii române*

Capitolul 3. Elemente de istorie a limbii engleze

Capitolul 4. Substantivul în limba română. Privire generală

Partea a II-a.

Substantivul în limbile română și engleză.

Analiză contrastivă

Capitolul 1. Clasificarea substantivelor

Capitolul 2. Flexiunea nominală în limbile română și engleză

Capitolul 3. Categoria gramaticală a genului

Capitolul 4. Categoria gramaticală a numărului

Capitolul 5. Categoria gramaticală a cazului

Capitolul 6. Funcțiile sintactice ale substantivelor

Concluzii

Note

Sigle

Bibliografie

În alegerea temei de cercetare și în alcătuirea lucrării am pornit de la constatarea utilității studiilor contrastive într-o perioadă a globalizării informațiilor, a vitezei de elaborare și transmitere a fluxului informațional, a interferenței tot mai complexe a diferitelor domenii ale activității umane, ceea ce a și dus la instituționalizarea, în diferite organisme internaționale, a multilingvismului.

Într-adevăr, după o perioadă de eclipsă a lingvisticii contrastive, constatăm în ultima vreme o revigorare a acestei direcții de cercetare, atât de necesară învățării limbilor străine, cât și diverselor activități de traducere.

Am alcătuit așadar teza noastră, ținând seama de constatările de mai sus. Am considerat util a redacta o secțiune în care să fie redată problemele principale ale analizei contrastive și ale aplicării principiului funcțional

în studierea gramaticii, și în special a gramaticii limbii române.

Analizând realizările și perspectivele lingvisticii contrastive (v. Cap. 1. *Analiza contrastivă. Realizări și perspective*), am constatat că în momentul de față investigațiile de acest tip se desfășoară în două mari direcții: una teoretică, mai puțin evidentă, și alta aplicativă, cu rezultate mult mai vizibile. În acest sens, am sesizat că cercetările se desfășoară, de fapt, pe două paliere: unul *descriptiv* sau *paradigmatic*, altul *analitic* ori *sintagmatic*.

Scopul urmărit la acest nivel este acela de a alcătui un repertoriu de probleme care, ulterior, să fie detaliate prin cercetări analitice. Practic, palierul al doilea nu poate funcționa eficient și corect fără repertoriul de similitudini și diferențe stabilit prin cercetările de tip paradigmatic. Lucrarea noastră se plasează la nivelul descriptiv sau paradigmatic și urmează unor studii orientate în special spre grupul verbal. Am considerat în acest context, că, alături de verb, celălalt pilon important al comunicării este *substantivul*, motiv pentru care ne-am orientat cercetarea în această direcție.

În abordarea acestei părți de vorbire am avut în vedere noua perspectivă ce domină, așa cum am amintit, actualmente teoria lingvistică, anume aceea funcțională, aceasta cu atât mai mult cu cât ea apare și în configurația actuală *Gramatici a limbii române. Vol. I: Cuvântul; Vol. II: Enunțul* (GALR), editată la Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan — Al. Rosetti“, sub auspiciile Academiei Române (2005). După ce am realizat un scurt excurs în istoria funcționalismului, am expus, ca bază teoretică a viitoarei noastre analize, principiile și noile organizări morfosintactice din această lucrare (v. Cap. 2. *Principiul funcțional în Gramatica limbii române*).

Am considerat apoi că o analiză contrastivă de tip paradigmatic nu se poate efectua în condiții optime fără o trecere în revistă a fazelor de dezvoltare a limbii țintă, care, în cazul nostru, este engleza. Am redactat deci un capitol special dedicat istoriei limbii engleze (v. Cap. 3. *Elemente de istorie a limbii engleze*), în care am urmărit, între altele, modificările de structură morfologică ce au determinat evoluția englezei de la o limbă de tip sintetic la una de tip analitic, așa cum este astăzi. Faptul prezintă importanță pentru analiza

contrastivă pentru a înțelege mai exact anumite diferențe structurale între română și engleză. Ne-am oprit cu preponderență, cum era și firesc, asupra substantivului în engleză atât din punct de vedere sincron, cât și diacronic.

Abordând problematica aceleași părți de vorbire din limba română, am fost puși în situația de a expune modificările apărute în GALR în raport cu vechea gramatică. Este, ca atare, un capitol liminar în raport cu analiza contrastivă din partea a doua a lucrării (v. Cap. 2. *Substantivul în limba română. Privire generală*).

Partea a doua este consacrată analizei contrastive aplicative a substantivului în limbile română și engleză.

În Cap. 1. *Clasificarea substantivelor*, sunt prezentate diversele clase de substantive, caracteristicile lor semantice și morfosintactice, precum și tipurile de noțiuni care sunt incluse în fiecare dintre următoarele clase de substantive: comune/proprie, abstracte/concrete, individuale/colective, discrete/masive, „adjectivale“ și „verbale“. Așa după cum am arătat, gramatica tradițională are în vedere și alte criterii: forma, înțelesul

(conținutul) și regimul gramatical. Astfel, după formă, substantivele mai pot fi: simple și compuse.

Clasificarea substantivului nu diferă în cele două limbi. Există o singură opoziție *comun/propriu*, din care decurg reguli morfosintactice în general convergente și câteva divergente.

Cap. 2. se referă la flexiunea nominală. În cazul substantivelor, flexiunea nominală se realizează cu ajutorul articolelor definite, nedefinite sau prin nedeterminare, adică prin articolul zero.

Datorită faptului că limba engleză este o limbă analitică, nici flexiunea nominală, nici flexiunea verbală nu cunoaște o varietate de forme. În cazul substantivelor, există doar o formă pe care o ia orice substantiv la cazurile nominativ, dativ, acuzativ și vocativ singular. Datorită acestui aspect, topica propoziției și contextul în care apar substantivele sunt definatorii pentru determinarea funcției sintactice și a cazului substantivului. Așa cum am menționat anterior, flexiunea substantivului poate fi făcută cu sau fără articol. Dar nici articolele nu sunt părți de vorbire flexionare: ele își păstrează o singură formă atât la feminin, cât și la

masculin sau neutru și la oricare dintre cazuri. În acest capitol am insistat cu precădere pe funcțiile și situațiile în care se folosesc cele trei articole: definit, nedefinit și zero.

Nu există nicio apropiere între determinarea definită în cele două limbi, datorită structurilor complet diferite, datorită caracterului analitic al flexiunii în engleză față de cel sintetic în română. În schimb, se pot face apropieri în ce privește articularea nedefinită, deoarece ambele limbi recurg la același tip de morfem: *un, o/a, an*. Pot fi identificate similitudini și în ce privește funcțiile acestui tip de articol.

Conceptul de „determinare zero“ sau „determinant zero“ este destul de ambiguu. În general se admite că articolul zero marchează opoziția nonindividualizare/individualizare prin raportare la articolul definit.

Cu Cap. 3. *Categoria genului* începem descrierea și analiza categoriilor gramaticale ale substantivului. În acest capitol prezentăm aspectele definatorii ale acestei categorii gramaticale, aspecte surprinse însă în subcapitole separate, datorită

diferențelor majore dintre modalitățile de marcare a genului în limba română în comparație cu cele din limba engleză.

Se impune deci de la început o precizare importantă: categoria genului este fundamentală în gramatica limbii române, pe când în limba engleză genul este o categorie mai puțin importantă, distincția făcându-se în cazul animatelor doar prin opoziția de sex, în cazul inanimatelor neputându-se vorbi de nicio opoziție deoarece toate sunt considerate substantive de gen neutru. Sub raport strict gramatical, în engleză nu există desinențe specifice spre a putea grupa substantivele în clase după gen, așa cum se întâmplă în limba română.

Gramaticile actuale ale limbii engleze disting genurile analitic, prin determinanți ori lexical (prin compunere sau derivare) și prin opoziția semantică [+Animat]/[-Animat], din care perspectivă se conturează patru „genuri”: masculin (pentru ființe de sex masculin), feminin (pentru ființe de sex feminin), neutru (pentru tot ce nu implică ideea de sex natural) și comun (pentru ambele sexe, dar în situația în care sunt privite în general, fără intenția de precizare a sexului).

Fiind vorba de diferențe structurale, am considerat că soluția optimă este prezentarea detaliată a redării genului în cele două limbi, pentru traducere sau învățare rolul cel mai important avându-l contextul situațional.

În Cap. 4. *Categoria numărului*, am avut în vedere numărul gramatical al substantivului, singular sau plural. În acest sens am luat în considerare că, în abordarea contrastivă a categoriei numărului, atât în limba română, cât și în limba engleză majoritatea substantivelor urmează anumite reguli precise când vorbitorul se referă la unul sau la mai multe obiecte dintr-o categorie.

Această opoziție de număr nu se realizează însă în flexiunea tuturor substantivelor. Din acest punct de vedere, substantivele se împart în substantive *numărabile* sau *discrete (countable)*, care participă la opoziția de număr singular/plural, și substantive *nonnumărabile* sau *nondiscrete (uncountable)*, care nu participă la opoziția de număr, flexiunea lor reducându-se la unul dintre termenii opoziției: singular, vorbindu-se în acest caz de substantive *singularia tantum* sau plural, *pluralia tantum*,

realizările lor morfosintactice în română și engleză prezentând atât asemănări, cât și deosebiri, cum sunt cele privitoare la acord.

De asemenea, ne-am referit amănunțit la pluralul împrumuturilor, mai ales al celor din latină și greacă, din motivul foarte important că unele și-au păstrat forma de plural din limba de origine, ceea ce le apropie de ceea ce există în română.

În cazul substantivelor nonnumărabile, de care ne-am ocupat și în capitolul consacrat clasificării substantivelor, am expus situațiile în care unele substantive sunt în engleză *singularia tantum*, pe când în română ele pot indica și pluralul. Clasa substantivelor *pluralia tantum* conține, pentru comparația noastră, două componente: un grup de substantive care sunt pluralia tantum în ambele limbi și un altul în care nu se mai regăsește această corespondență. O problemă asupra căreia ne-am oprit în mod deosebit este aceea a posibilității ca aceste substantive pluralia tantum să fie confundate cu forma de plural a unor substantive numărabile

Unele substantive sunt *pluralia tantum* fără a fi însă marcate desinențial, dar impun acordul cu verbul la plural. Același comportament sintactic îl au și substantivele *pluralia tantum* provenite din adjective sau participii.

Cap. 5. este consacrat *Categoriei cazului*, pe care lingviștii îl consideră cea mai gramaticală dintre categoriile substantivului. De fapt, sistemul categorical al cazului se plasează la grante morfologicului cu sintacticul, la el fiind esențial modul de relaționare cu elementele constitutive ale enunțului. De aceea, cazurile sunt definite prin funcțiile pe care le realizează în propoziție. Este capitolul în care analiza trebuie să coboare de la nivelul paradigmatismului la cel al sintagmatismului, implicând, în mod necesar, compararea unui număr destul de mare de segmente morfosintactice și chiar semantice. Această situație a impus o analiză centrată pe fiecare caz în parte.

Prin Cap. 6. *Funcțiile sintactice ale substantivelor*, cercetarea contrastivă se transferă în domeniul sintaxei și în cel mai larg, al enunțului. Am avut în vedere părțile de propoziție, urmărind modul în

care ele se regăsesc în special în grupurile nominal și verbal, fără a neglija, acolo unde a fost cazul, grupul prepozițional.

Există însă câteva părți de propoziție în gramatica limbii române pe care nu le regăsim conturate ca în gramatica limbii engleze. Este vorba de complementul predicativ al obiectului, complementul secundar, complementul comparativ, circumstanțialul sociativ, circumstanțialul cantitativ, circumstanțialul de relație și circumstanțialul cumulativ. Fără îndoială că acestea, ca entități relaționale, se regăsesc și în gramatica limbii engleze, dar identificarea lor se presupune o cercetare a cărei amplitudine s-ar abate foarte mult de la premisele stabilite pentru teza noastră.

Nuțrim speranța că cercetarea noastră, realizată în funcție de parametrii pe care i-am indicat în capitolele introductive, dar mai ales în cele consacrate analizei contrastive și funcționalismului să prezinte o bază temeinică pentru principalele domenii care beneficiază de aceste studii: didactică învățării limbilor străine, în cazul nostru engleza, și traductologia.

Bibliografie selectivă

Aarts, Flor, Wekker Herman, *Contrastive Grammar: theory and practice*. în *Papers and Studies in Contrastive Linguistics*, 23:5-17 (1998), and in J.Fisiak (Editura) *Further Insights into Contrastive Analysis*, Amsterdam: Benjamins (Linguistic and Literary Studies in Eastern Europe:10), 1990, 163-176.

Andrei, Mihail, Ghiță, Iulian, *Limba română. Fonetică, lexicologie, morfologie*, București, Editura Corint, 1996.

Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți*, București, Editura Academiei, 1986.

Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți*, București, Editura Humanitas, Ediția a III-a, 2001.

Avram, Mioara, *Studii de morfologie a limbii române*, București, Editura Academiei, 2005.

Bantaș, Andrei, *English for Advanced Students*, Iași, Institutul European, 1993.

Bărbuța, Ion, et al., *Gramatica uzuală a limbii române*, Chișinău, Editura Litera, 2000.

Bejan, Dumitru, *Gramatica limbii române. Compendiu*, Editura Echinox, Cluj, 1995.

Boncea, Mirela, *Cuvânt și morfem. Repere teoretice în lingvistica română și italiană*, Timișoara, Editurile Mirton și Amphora, 2008.

Brâncuș, Grigore, Saramandu, Manuela, *Gramatica limbii române*, Editura Credis, București, 2001.

Bulgăr, Gheorghe, *Limba română: Fonetică, Lexic, Morfologie, Sintaxă, Stilistică*, București, Editura Vox, 1995.

Carabulea, Elena, *Despre substantivele defective de număr în limba română*, în „*Limba română*“, nr. 6, 1986, p. 465-473.

Câmpeanu, Eugen, *Substantivul: Studiu stilistic*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

Chalker, S., *Current English Grammar*, Macmillan Publishers, 1989.

Chalker, S., *English Grammar Word by Word*, Nelson, 1990.

Chiriacescu, A., *The Noun and Determiners*, București, Editura Teora, 2003.

Chițoran, Dumitru, *Report on the Romanian-English Contrastive Analysis Project*. în D. Chițoran (ed.) *Second International Conference of English Contrastive Projects*, Bucharest, University Press, 1976, p.11-34.

Constantinescu-Dobridor, Gheorghe, *Sintaxa limbii române*, București, Editura Științifică, 1994.

Constantinescu-Dobridor, Gheorghe, *Morfologia limbii române*, Editura Vox, București, 1996.

Coșeriu, Eugen, *Science de la traduction et grammaire contrastive*. „Linguistica Antverpiensia“, XXIV, 1990, p.29-40.

Coteanu, Ion, Dănăilă, Ion, *Introducere in lingvistica și filologia românească*, București, 1970.

Coteanu, Ion, *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Albatros, 1982.

Coteanu, Ion, Bidu-Vrănceanu, Angela, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1985.

Cristea, Teodora, *Éléments de grammaire contrastive. Domaine français-roumain*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1977.

Devos, F., *Contrastive verb valency: overview, criteria, methodology and applications*. In : A.-M. Simon-Vandenberghe et al., 1996, p.15-81.

Diaconescu, Paula, *Structură și evoluție în morfologia substantivului românesc*, București, Editura Academiei, 1970.

Diaconescu, Paula, *Numărul și genul substantivelor românești în Elemente de lingvistică structurală*, nr. 58, București, 1967.

Dimitriu, Corneliu, *Gramatica limbii române explicată. Morfologia*, Iași, Editura Virginia, 1994.

Drincu, Sergiu, *Semnele ortografice și de punctuație în limba română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

Drincu, Sergiu, *Punctuația de bază în limba română*, Timișoara, Editurile Mirton și Amphora, 2008.

Dubois, Jean, Giacomo, Mathée, *Dictionnaire de linguistique et des sciences de language*, Paris, Editura Larousse, 1965.

Fillmore, Charles, J., *The Case for Case*, London, vol. *Universals in Linguistic Theory*, Editura Bach and Harms, 1972.

Florea, Melania, *Structura grupului nominal în limba română contemporană*, București, Editura Enciclopedică, 1983.

Funeriu, Ionel, *Principii și norme de tehnoredactare computerizată*, Timișoara, Editura Amarcord, 1998.

Funeriu, Ionel, *Reflecții filologice*, Arad, Editura Universității „Aurel Vlaicu“, 2008

Gălățeanu-Fârnoagă, Georgiana, Comișel, Ecaterina, *Gramatica limbii engleze*, Editura Lucman, București, 2003.

Goga, Ecaterina, *Genul și organizarea structurilor nominale și lexicale*, București, Universitatea București, 1973.

Graur, Alexandru, *Gramatica azi*, București, Editura Academiei, 1973.

Guțu, Romalo, Valeria, *Morfologie structurală a limbii române (substantiv, adjectiv, verb)*, Editura Academiei RSR, București, 1968.

Guțu, Romalo, Valeria, *Articolul și categoria determinării în limba română*, București, vol. *Elemente de lingvistică structurală*, 1967.

Hjelmslev, Louis, *La catégorie de cas*, München, Editura Wilhelm Fink, 1972.

Hristea, Theodora, *Sinteze de limbă română*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981.

Jordan, Iorgu, *Limba română contemporană*, ed. a II-a, București, Editura Ministerului Învățământului, 1956.

Jordan, Iorgu, *Gramatica limbii române*, București, Editura „Cartea românească”, 1973.

Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*, Iași, Editura Polirom, 1997.

James, Carl, *Contrastive analysis*, London, Longman, 1980.

Krzeszowski, T.P., *Contrasting languages: The scope of contrastive linguistics*. Berlin: Mouton de Gruyter, 1990.

Levițchi, Leon, *Gramatica limbii engleze*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1971.

Levițchi, Leon, *Interdependența lexic-morfologie-sintaxă. Ierarhizarea părților de vorbire: principale, determinanți, modificatori, înlocuitori*,

elemente de legătură. Exerciții și cheile lor, București, Editura Teora, 1994.

Metea, Alexandru, *Vocabular, morfologie, sintaxă*, Timișoara, Editura Helicon, 1993.

Mihăescu, N., *Aspecte ale limbii române contemporane*, București, Editura Albatros, 1984.

Mihuț, Lizica, *Corectitudine în vorbire și scriere*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999.

Mihuț, Lizica, *Gramatica limbii române*, Arad, Editura Multimedia, 1996.

Mihuț, Lizica, Ghidău, Radu, *Limba română, norme și grile*, Arad, Editura Multimedia, 1998.

Mihuț, Lizica, *Gramatica limbii române. Sinteze. Exerciții*, Arad, Editura Multimedia, 1996.

Nicolescu, Alexandru, *Probleme de sintaxă a propoziției*, București, Editura Științifică, 1969.

Paidos, Constantin., *English Grammar, Theory and Practice. The Verb*, Iași, Editura Polirom, 2001.

Pănă-Dindelegan, Gabriela, *Teorie și analiză gramaticală*, București, Editura Coresi, 1992.

Pănescu, Eugenia, *Gramatica limbii engleze: morfologia*, București, Editura Univers, 1999.

Pârlog, Hortensia, Mariana Popa (ed.), *Studii de analiză contrastivă a limbilor engleză și română*, Timișoara, Tipografia Universității, 1983.

Plăcintar, Emilia, Berteza Mircea, Oltean, Ștefan, *Dicționar englez-român, român-englez*, Chișinău, Editura Știința, 1997.

Popescu, Ștefania., *Gramatica practică a limbii române*, București, Editura Tedit FZH, 2001.

Pușcariu, Sextil, *Limba română*, București, Editura Minerva, 1976.

Salapina, Galina, *Limba Engleză Contemporană (Morfologie, partea I)*, Timișoara, Tipografia Universității, 1973.

Salapina, Galina.& Popa, Mariana, *Limba engleză contemporană (Morfologie partea a II-a)*, Timișoara, Tipografia Universității, 1978.

Teleagă, Maria, *Verbele vorbirii în engleză și română*, Timișoara, Editura Mirton, 1989.

Toma, Ion, *Limba română contemporană: privire generală*, București, Editura Niculescu, f.a.

Tomescu, Domnița, *Gramatica numelor proprii în limba română*, București, Editura All, 1998.

Toşa, Alexandru, *Elemente de morfologie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1983.

Universitatea din Timișoara, Facultatea de filologie, *Contribuții lingvistice*, Timișoara, Tipografia Universității, 1983.

Vrăjitoru, Ana, *Interferențe categoriale la substantivele românești*, Iași, Editura Vasiliana, 1998.